

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister-president (Drees), 25 feb. 1950

Bestemd voor Drees persoonlijk.

Ten vervolge op mijn 221.

Hedenavond 18.00 uur verscheen Kol. Simatupang bij Fockema nadat hij langdurig geconfereerd had met de Sultan en eveneens een gedeelte van het gesprek van de Sultan met de president had bijgewoond. De Kol. verklaarde dat de Sultan in deze zaak gesteld was op zijn persoonlijk advies en dat hij mij zijn inzichten wilde voorleggen. Dit kennelijk in verband met het statement van de RIS dat Zondag na terugkeer van Hatta zal worden geformuleerd.

De kolonel legde er de nadruk op dat hij overtuigd was van de noodzakelijkheid dat door deze incidenten de samenwerking tussen Nederland en Indonesië niet zou mogen worden verstoord. Hij zette uiteen hoe beide regeringen beslist de eerlijke bedoeling hadden om de samenwerking als afgesproken ter RTC inhoud te geven en waarin in het bijzonder op militair-gebied juist nu in de laatste weken verschillende ontwikkelingen ten goede waren op te merken, welke blijk van samenwerking ongeschonden moet blijven. Hij is daarbij uitvoerig ingegaan op de positie van de strijdkrachten der RIS. Hij bevestigde dat de overgang van de KNIL een essentieel element in de opbouw van de RIS-strijdkrachten was en verzekerde dat persoonlijke samenwerking op basis van vertrouwen zoals deze thans bestaat, voorwaarde is voor het bereiken van resultaten.

Tot zover de bespiegelingen van Simatupang.

Fockema en de kolonel zijn vervolgens uitgebreid ingegaan op verschillende facetten van de hangende kwesties, welke als volgt kunnen worden omschreven.

A. Voor de Sultan betekent deze affaire gezichtsverlies. de kolonel zeide dat het bepaald onmogelijk was wanneer de Sultan hieruit thans persoonlijke consequenties zou trekken, evenals het onmogelijk was, naar zijn oordeel, wanneer dit aan Nederlandse zijde zou gebeuren. Hijzelf zou zich als dan verplicht voelen om eveneens heen te gaan, overtuigd als hij was dat alsdan een regelmatige opbouw van de strijdkrachten voorshands niet mogelijk zou blijken. Hij verzekerde dat deze visie ten aanzien van de Sultan gedeeld werd door de President, die vermoedelijk reeds heden een rustige reactie in eigen kring heeft gegeven.

B. Intern zou in de RIS natuurlijk geschermd worden met verwijten aan Nederland en zouden de bedoelingen van Nederland worden miskend. Zelf overtuigd zijnde van de oprechtheid onzer instelling, stemde hij in dat statement van RIS-zijde zo enigszins mogelijk zou moeten inhouden dat de genen die aan Nederlandse zijde bij de uitvoering van de afvoer van Westerling betrokken waren, ook naar het oordeel van de RIS geleid zijn door zuivere bedoelingen. De te verwachten interne RIS-reactie zou evenwel gecoupeerd moeten worden door het aanwijzen van de groep der militairen die de uitvoering van deze afvoer georganiseerd had, en tegen hem zouden maatregelen van Nederlandse kant niet kunnen uitblijven. Met nadruk zij erop gewezen dat dit de persoonlijke opinie van Simatupang is, waarvan wij niet weten of zij door de RIS gedeld wordt, terwijl wij ons van Nederlandse zijde hierover stellig nog niet zouden willen uitspreken.

C. Vliegboten van de MLD voeren thans uitsluitend opdrachten uit voor de RIS en in verband was de Minister van Defensie in een pijnlijke situatie gekomen. De kolonel meende dat een verklaring dienaangaande wel noodzakelijk zou zijn.

D. Tezelfder tijd of onmiddellijk na het statement van de RIS-Regering omtrent de afvoer van Westerling, wenste de kolonel te komen tot verklaringen in de pers omtrent de samenwerking op militair gebied en de concrete resultaten daarvan. Het werd ook door Fockema mogelijk geacht om in de eerstkomende weken een zodanige verklaring af te geven omtrent doel en opzet van de Nederlandse militaire-missie, reorganisatie van het KNIL en overdracht van Nederlands materieel.

E. De kolonel legde sterk de nadruk op de noodzakelijkheid om voorlichting omtrent militaire incidenten en anderszins, welke thans veelal gescheiden wordt gegeven, door de RIS en Nederland, te coördineren, welke gedachte Fockema onmiddellijk kon ondersteunen aangezien dienaangaande, reeds in eigen kring besprekingen gaande waren op grond van de huidige onbevredigende toestand.

De kolonel verklaarde dat een breuk tussen Nederland en de RIS op militair gebied hem ook daarom thans bijzonder onwelgevallig zou zijn, aangezien hij sterke aanwijzingen meende te hebben dat van Amerikaanse kant bij het optreden van een zodanige breuk een voet tussen de deur zou worden gezet.

Hij verklaarde voorts dat in Indonesische kring de angst bestond dat Westerling na een kort verblijf buitenlands versterkt zou kunnen terugkeren, welke mogelijkheid Fockema uiterst gering achtte en waaromtrent hij heeft verzekerd dat, wanneer te ongelegener tijd Westerling terugkeert, van Nederlandse kant alles zou worden gedaan om hulp te verlenen bij het opsporen.

De kolonel vertelde nog dat van RIS-zijde stappen zijn ondernomen in Singapore om Westerling aan te houden en uit te leveren.

De algemene indruk van dit gesprek dat zoals medegedeeld op initiatief van Simaputang werd gevoerd, was niet ongunstig. Niettemin legt Fockema er de nadruk op dat het geenszins zeker is dat Simaputang alles waar kan maken wat hij gezegd heeft. De kolonel heeft verklaard Zondag opnieuw contact met Fockema te zullen zoeken.

Mijn conclusies samenvattend kan ik voor heden alleen het volgende verklaren:

1. De publiciteit kan niet worden bevredigd. Bij voorkeur ware tot nader bericht niets te publiceren of te volstaan met mede te delen dat alleen iets gepubliceerd kan worden nadat de ontvangen en te verwachten rapporten bestudeerd zijn.
2. Bij beoordeling van de gehele situatie en eventuele te nemen maatregelen moet voorop worden gesteld dat de samenwerking tussen Nederland en Indonesië niet in gevaar mag worden gebracht. Het doel dat men heeft willen bereiken was die samenwerking te dienen. Daarbij is een ernstig ongeluk gebeurd met betrekking tot de encensering. Ik acht het niet opportuun een van de hoofdfiguren die hedenmorgen bij mij op bezoek waren in gebreke te stellen of een verwijt te maken.
3. Zeer veel zal afhangen van de vraag of de RIS inderdaad het grotere belang boven de binnenlandse politiek of propaganda zal laten prevaleren. Zodra hiervan meer bekend is kunnen meer definitieve conclusies worden getrokken.
4. Eventuele verdere besprekingen met de President en RIS-Ministers over dit onderwerp zullen door Fockema en mij gezamenlijk worden gevoerd.

Distributie van dit telegram laat ik gaarne aan U over, doch ik stel er prijs op indien Schokking en Moorman beiden van dit verslag kunnen kennis nemen.